

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 8 (2018)

8ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και
Θρησκευμάτων

8^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ

Ιδεολογικές - Πολιτικές - Ψυχολογικές - Παιδαγωγικές
Προϋποθέσεις Εκπαίδευσης Χαρισματικών Ατόμων

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ
ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ ΔΙΒΑΝΙΣΚΑΡΑΒΕΛ
14-17 Ιουνίου 2018

**Διαφοροποιημένη διδασκαλία σε τάξη με
χαρισματικούς μαθητές: Μια διδακτική πρόταση
για το μάθημα της Γλώσσας της Δ' Δημοτικού**

Βασιλική Κεφάλα, Αθηνά Τσιώρη

doi: [10.12681/edusc.2694](https://doi.org/10.12681/edusc.2694)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κεφάλα Β., & Τσιώρη Α. (2020). Διαφοροποιημένη διδασκαλία σε τάξη με χαρισματικούς μαθητές: Μια διδακτική πρόταση για το μάθημα της Γλώσσας της Δ' Δημοτικού. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 8, 459-469. <https://doi.org/10.12681/edusc.2694>

Διαφοροποιημένη διδασκαλία σε τάξη με χαρισματικούς μαθητές:

Μια διδακτική πρόταση για το μάθημα της Γλώσσας της Δ΄
Δημοτικού

Βασιλική Κεφάλα
Δασκάλα, MEd Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία. Διδακτική της Γλώσσας
vic.kefala@gmail.com

Αθηνά Τσιώρη
Δασκάλα, MEd Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία. Διδακτική της Γλώσσας
athitsio@yahoo.gr

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται ένα Σχέδιο Εργασίας για το μάθημα της Γλώσσας της Δ΄ τάξης του Δημοτικού Σχολείου με θέμα «Μαθαίνω τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο». Κεντρική διδακτική τεχνική του Σχεδίου Διδασκαλίας είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία, ενώ η χρονική του διάρκεια ορίζεται σε 5 διδακτικές ώρες. Το παρόν Σχέδιο Εργασίας αποτελεί μέρος της 9^{ης} ενότητας του σχολικού βιβλίου, με τίτλο «Η παράσταση αρχίζει», και πιο συγκεκριμένα της διδακτικής ενότητας με τίτλο «Όρνιθες».

Αυτό το Σχέδιο Εργασίας απευθύνεται σε τάξη που αποτελείται από μαθητές με διαφορετικές ικανότητες μάθησης (μαθητές χαμηλών ικανοτήτων, μέτριων ικανοτήτων και υψηλών ικανοτήτων/χαρισματικοί μαθητές). Ως γενικός σκοπός του μαθήματος ορίζεται οι μαθητές να μάθουν τον ευθύ και πλάγιο λόγο. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από τις δραστηριότητες που περιγράφονται στο Σχέδιο Εργασίας, οι μαθητές αναμένεται να είναι ικανοί να αναγνωρίζουν και να εντοπίζουν τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο, να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του κάθε είδους, να μετατρέπουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και το αντίστροφο και να κατανοούν σε ποιες περιστάσεις της καθημερινής ζωής και της τέχνης χρησιμοποιείται το κάθε είδος λόγου. Επίσης, στόχοι του παρόντος Σχεδίου Εργασίας είναι οι μαθητές να εκφραστούν μέσα από την τέχνη (δραματοποίηση, ζωγραφική, παραγωγή γραπτού λόγου-συγγραφή κόμικ) και να ασκηθούν στον ομαδικό τρόπο εργασίας μέσα στην τάξη.

Λέξεις Κλειδιά: σχέδιο εργασίας; διαφοροποιημένη διδασκαλία; χαρισματικοί μαθητές.

Abstract

This paper presents a Project for the subject of Greek Language of the 4th form of the Greek Primary School, under the title “Learning direct and indirect speech”. The central teaching technique of the Project is the differentiated teaching, covering 5 teaching hours. This Project constitutes part of the 9th unit of the school book entitled "The Show Begins", and more specifically, the unit entitled "Birds".

This Project is ideal for a classroom consisting of students with different learning abilities (low-ability, medium- ability and high- ability/gifted students). The

basic aim of the project is the pupils to learn the direct and indirect speech. More precisely, through the activities described in the Project, students will be able to recognize and identify the direct and indirect speech, to recognize the characteristics of each speech, to convert the direct speech to indirect and vice versa, and to understand the circumstances of everyday life and art under which each kind of speech is used. Furthermore, this Project aims to make the students express through art (dramatization, painting, comic writing) and work as a team member in the classroom.

Key words: project; differentiated teaching; gifted students.

Εισαγωγή

Διάφοροι ορισμοί έχουν δοθεί για τα χαρισματικά και ταλαντούχα παιδιά. Σύμφωνα με το Τμήμα Εκπαίδευσης των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (1972), ευφυή και χαρισματικά παιδιά θεωρούνται αυτά που, αφού αξιολογηθούν από εξειδικευμένους επαγγελματίες, παρουσιάζουν εξαιρετικές ικανότητες και πολύ υψηλές επιδόσεις. Διαφοροποιημένα εκπαιδευτικά προγράμματα και υπηρεσίες απαιτούνται για την εκπαίδευση των παιδιών αυτών, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών και της κοινωνίας. Τα ευφυή και χαρισματικά παιδιά εμφανίζουν υψηλές επιδόσεις στους εξής τομείς: γενική νοητική ικανότητα, ειδική ακαδημαϊκή επίδοση, δημιουργικό ή παραγωγικό τρόπο σκέψης, ηγετική ικανότητα, οπτικές ή εκφραστικές τέχνες και υψηλές επιδόσεις στον ψυχοκινητικό τομέα.

Κατά τους Delisle και Lewis (2003), χαρισματικά άτομα είναι αυτά που επιδεικνύουν εξαιρετικά επίπεδα σε έναν ή περισσότερους τομείς έκφρασης. Οι ικανότητες αυτές μπορεί να είναι είτε πολύ γενικές, όπως είναι οι αρχηγικές ικανότητες ή η ικανότητα δημιουργικής σκέψης, είτε συγκεκριμένα ταλέντα, όπως είναι μια ιδιαίτερη ικανότητα στα μαθηματικά, στις επιστήμες ή στη μουσική.

Σύμφωνα με τον Ματσαγγούρα (2008), χαρισματικά χαρακτηρίζονται τα παιδιά τα οποία έχουν υψηλές ικανότητες μάθησης, δηλαδή ανεπτυγμένες γνωστικές και δημιουργικές ικανότητες, προδιαθέσεις, κίνητρα και ενδιαφέροντα. Τα παιδιά αυτά καλύπτουν την ύλη ταχύτερα σε σχέση με τα παιδιά της ηλικίας τους.

Στην Ελλάδα, στον υπ' αριθμόν 3699/2008 νόμο για την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες περιλαμβάνονται και οι μαθητές που έχουν μία ή περισσότερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα, τα οποία είναι ανεπτυγμένα σε υψηλότερο βαθμό σε σχέση με τα προσδοκώμενα για την ηλικία τους.

Τα χαρισματικά παιδιά επιδεικνύουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά από τα οποία μπορούμε εύκολα να τα αναγνωρίσουμε (ΥΠΕΠΘ, 2004: 54-57· Manning, 2006: 64-66). Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τη μάθηση, τα χαρισματικά παιδιά μαθαίνουν γρήγορα και αντιλαμβάνονται με ευκολία δύσκολα θέματα και αφηρημένες έννοιες, αντιλαμβάνονται τα προβλήματα εύκολα και παίρνουν πρωτοβουλίες, μαθαίνουν εύκολα τις βασικές δεξιότητες, ακολουθούν με ευκολία σύνθετες οδηγίες, παρουσιάζουν διορατικότητα, φαντασία, δημιουργικότητα και κριτική σκέψη. Επίσης, έχουν πολλά ενδιαφέροντα και γενικές ή/ και ειδικές γνώσεις, μαθαίνουν γρήγορα και θυμούνται εύκολα πληροφορίες, χειρίζονται τη γλώσσα με ευχέρεια, ενώ χαρακτηρίζονται από πνευματική εγρήγορση, η οποία πολλές φορές μπορεί να ξεπερνάει και την ικανότητά τους στην παραγωγή γραπτού λόγου.

Τα χαρισματικά παιδιά παρουσιάζουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ως προς τη συμπεριφορά τους. Θέτουν υψηλούς στόχους και είναι τελειομανείς, ενώ έχουν ανεπτυγμένη αίσθηση του χιούμορ. Συχνά υστερούν σε σχέση με τους συνομηλίκους τους σε δεξιότητες λεπτής και αδρής κινητικότητας, γι' αυτό και μπορεί να παρουσιάζουν χαμηλή αυτοεκτίμηση. Πολλές φορές αφαιρούνται και δείχνουν να έχουν έλλειψη συγκέντρωσης, παρ' όλο που γνωρίζουν την απάντηση εάν ερωτηθούν, δείχνουν ευαισθησία, κατανόηση και συμπάθεια στους άλλους και αναλαμβάνουν ηγετικό ρόλο, ενώ τους αρέσει συχνά να συναναστρέφονται με μεγαλύτερους μαθητές ή και ενήλικες και να βοηθούν στην επίλυση δύσκολων προβλημάτων.

Βέβαια, τα παιδιά αυτά με υψηλή νοητική λειτουργικότητα μπορεί να παρουσιάζουν προβλήματα που συχνά παραβλέπονται (Σούλης, 2006: 92-108). Η δυσυγχρονία (η απόκλιση δηλαδή μεταξύ των τομέων της προσωπικότητάς τους), η κοινωνική απομόνωση, η σχολική αποτυχία λόγω μειωμένων προσδοκιών, η τελειομανία, οι οικογενειακές συγκρούσεις είναι κάποια από τα προβλήματα αυτά.

Αδιαμφισβήτητα, οι μαθητές μιας σχολικής τάξης δεν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο μαθησιακής ετοιμότητας, γι' αυτό και οι μαθησιακοί στόχοι πρέπει να είναι κατάλληλα προσαρμοσμένοι στο επίπεδο του κάθε μαθητή και να κλιμακώνονται έτσι ώστε οι μαθητές να μαθαίνουν συνεχώς (Tomlinson, 2004: 36-37). Ένας οργανωμένος και ευέλικτος τρόπος για την προσαρμογή της διδασκαλίας ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία.

Σύμφωνα με την Παντελιάδου (2008: 7), ο όρος «διαφοροποιημένη διδασκαλία» αφορά μια συστηματική προσέγγιση στον σχεδιασμό της διδασκαλίας για μαθητές με ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες. Ο μαθητής και το αναλυτικό πρόγραμμα είναι οι βασικοί άξονες για να σχεδιαστεί κατάλληλα μια διαφοροποιημένη διδασκαλία. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία πρέπει να στηρίζεται στο επίπεδο μαθησιακής ετοιμότητας του μαθητή, στο μαθησιακό προφίλ του, στα ενδιαφέροντά του και στα κίνητρα που έχει για μάθηση. Τα στοιχεία αυτά διαμορφώνουν το περιεχόμενο της διδασκαλίας, τη διαδικασία της διδασκαλίας και το τελικό προϊόν (Tomlinson, 2001· Ματσαγγούρας, 2008: 118-120).

Τα παιδιά με υψηλή νοητική λειτουργικότητα χρήζουν ιδιαίτερης προσέγγισης στην εκπαίδευσή τους, για να μπορέσουν να αναπτύξουν στο έπακρον τις ιδιαίτερες ικανότητες και δεξιότητές τους. Μια κατάλληλη μέθοδος διδασκαλίας είναι ο εμπλουτισμός του σχολικού περιβάλλοντος, ο οποίος δε διαχωρίζει τους χαρισματικούς μαθητές από τους συνομηλίκους τους, ενώ βοηθάει τα παιδιά να αναπτύξουν τις ικανότητές τους και τη δημιουργική τους σκέψη (Τσιάμης, 2005: 87· Αντωνίου, 2009: 266-268). Άλλωστε, όπως αναφέρει και η Βαλιαντή (2015), τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές επιδεικνύουν θετική στάση ως προς την εφαρμογή της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στο σχολικό περιβάλλον.

Οι παρακάτω τεχνικές είναι απαραίτητες για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στη σχολική τάξη (Hall, 2002). Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διευκρινίζουν κάθε φορά τις βασικές έννοιες και γενικεύσεις, ώστε όλοι οι μαθητές να κατανοούν τα βασικά νοήματα του μαθήματος, τα οποία αποτελούν τη βάση για τη μελλοντική μάθηση. Επίσης, πρέπει να χρησιμοποιούν την αξιολόγηση πριν, κατά τη διάρκεια και μετά από τη διδασκαλία, έτσι ώστε να βελτιώνεται η μάθηση κάθε φορά. Σημαντικό είναι να θέτουν ως στόχο της διδασκαλίας τους την κριτική και δημιουργική σκέψη, να προσελκύουν το ενδιαφέρον των μαθητών με ποικιλία

διδασκικών στόχων, πάντοτε διατηρώντας την ισορροπία ανάμεσα στο διδακτικό καθήκον και στους επιλεγμένους στόχους για τον κάθε μαθητή.

Επιπλέον, σημαντικές τεχνικές είναι η οργάνωση ειδικών χώρων μέσα στην τάξη, όπου ο κάθε μαθητής θα έχει τη δυνατότητα να εργαστεί ταυτόχρονα σε διάφορους στόχους. Καλό είναι κάθε μαθητής να κρατάει δικές του σημειώσεις για την υλοποίηση εργασιών που πρέπει να ολοκληρωθούν σε έναν καθορισμένο χρόνο. Άλλες τεχνικές που υποβοηθούν τη διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι η επίλυση προβλημάτων είτε ατομικά είτε ομαδικά, ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων σε επιμέρους στάδια με διάφορους βαθμούς δυσκολίας και πολυπλοκότητας, η αξιοποίηση όλων των τύπων νοημοσύνης του Gardner (αφηγηματική, λογικοποσοτική, θεμελιωτική, αισθητική και εμπειρική), η ενθάρρυνση των μαθητών να χρησιμοποιούν διαφορετικά εργαλεία κάθε φορά για την υλοποίηση του ίδιου διδακτικού στόχου, η ευελιξία στον ρυθμό μάθησης για τον κάθε μαθητή, η ενθάρρυνση των μαθητών για μελέτη ποικίλων θεμάτων που εμπíπτουν στα ενδιαφέροντά τους και η δημιουργία φακέλου (portfolio), έτσι ώστε ο κάθε μαθητής να παρακολουθεί την πρόοδο και την εξέλιξή του (Corley, 2005:14).

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω και βασιζόμενες κυρίως στα πρότυπα σχέδια διδασκαλίας του Ματσαγγούρα (2008) και του Τριλιανού (2013), αλλά και στους Καραμήνα και Καραμήνα (χ.χ.) και στους Καρακίτσιο, Ευκαρπίδη και Αναγνωστοπούλου (2011), σχεδιάσαμε και παρουσιάζουμε ένα σχέδιο εργασίας διαφοροποιημένης διδασκαλίας για σχολική τάξη που περιλαμβάνει χαρισματικούς μαθητές. Το σχέδιο απευθύνεται στην Δ' τάξη του δημοτικού σχολείου και αφορά την 9^η ενότητα « Η παράσταση αρχίζει» του σχολικού βιβλίου της Γλώσσας με κεντρικό άξονα τη διδασκαλία του ευθύ και του πλάγιο λόγου.

Σχέδιο Εργασίας με θέμα: «Μαθαίνω τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο»

Μάθημα: Γλώσσα

Ενότητα: 9^η «Η παράσταση αρχίζει»

Διδακτική Ενότητα: «Ορνιθες»

Τάξη: Δ' Δημοτικού

Χρονική Διάρκεια: 5 διδακτικές ώρες

Το παρόν Σχέδιο Εργασίας απευθύνεται σε τάξη που αποτελείται από μαθητές με διαφορετικές ικανότητες μάθησης (μαθητές χαμηλών ικανοτήτων, μέτριων ικανοτήτων και υψηλών ικανοτήτων/χαρισματικοί μαθητές).

Το Σχέδιο Εργασίας «Μαθαίνω τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο» περιλαμβάνει τρεις φάσεις διδασκαλίας και κάποιες επιπλέον προτεινόμενες δραστηριότητες. Η 1^η φάση διδασκαλίας περιλαμβάνει την εισαγωγή στο θέμα της ενότητας, τον προβληματισμό των ίδιων των μαθητών και την αφόρμηση του μαθήματος. Η 2^η φάση περιλαμβάνει την επεξεργασία της θεματικής ενότητας, ενώ η 3^η και τελευταία φάση της διδασκαλίας περιλαμβάνει την εξάσκηση των μαθητών, την εξαγωγή συμπερασμάτων και την αξιολόγηση της διδασκαλίας.

I. Προετοιμασία για τη διδασκαλία

Βιβλιογραφία:

Βιβλίο Γλώσσας Μαθητή Δ' Δημοτικού, τ. Β', σελ. 66-69.

Βιβλίο Γλώσσας Τετράδιο Εργασιών Δ΄ Δημοτικού, τ. Β΄, σελ. 12.
Βιβλίο Γλώσσας Δασκάλου Δ΄ Δημοτικού, σελ. 40.

Διδακτικές τεχνικές:

Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, χρησιμοποιούνται οι τεχνικές της εισήγησης από τον διδάσκοντα, της ατομικής και της ομαδικής εργασίας, των βιωματικών και ανακαλυπτικών δραστηριοτήτων των μαθητών και της οικοδόμησης της γνώσης από τους ίδιους τους μαθητές. Κεντρική διδακτική τεχνική του μαθήματος είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία ανάλογα με τις ικανότητες μάθησης των μαθητών (χαμηλές, μέτριες, υψηλές).

Εποπτικά μέσα διδασκαλίας και υλικά:

Βιβλίο μαθητή, Τετράδιο εργασιών, φύλλα εργασίας, πίνακας, προτζέκτορας, υλικά χειροτεχνίας (χαρτόνι, κόλλα, μογιές κλπ.), υλικά για τη δραστηριότητα της δραματοποίησης (σκηνικά και εξοπλισμός).

Απαιτούμενο γνωστικό υπόβαθρο μαθητών:

Οι μαθητές της Δ΄ τάξης έχουν ήδη έρθει σε επαφή και έχουν διδαχθεί τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο στη Γ΄ τάξη. Επίσης, αναμένεται πως οι μαθητές έχουν έρθει σε επαφή με τις δευτερεύουσες προτάσεις (ειδικές, υποθετικές, πλάγιες ερωτηματικές) και πως μπορούν να αναγνωρίζουν και να χρησιμοποιούν τους παρελθοντικούς χρόνους των ρημάτων. Οι χαρισματικοί μαθητές αναμένεται πως θα παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευχέρεια στη χρήση των προαναφερόμενων γνωστικών αντικειμένων.

Καθορισμός διδακτικών στόχων:

Ως γενικός σκοπός του μαθήματος ορίζεται οι μαθητές να μάθουν τον ευθύ και πλάγιο λόγο. Πιο συγκεκριμένα, οι διδακτικοί στόχοι του μαθήματος είναι οι μαθητές:

- Να αναγνωρίζουν και να εντοπίζουν τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο.
- Να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του κάθε είδους.
- Να μετατρέπουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και το αντίστροφο.
- Να κατανοούν σε ποιες περιστάσεις της καθημερινής ζωής και της τέχνης χρησιμοποιείται το κάθε είδος λόγου.
- Να εκφραστούν μέσα από την τέχνη (δραματοποίηση, ζωγραφική, παραγωγή γραπτού λόγου-συγγραφή κόμικ).
- Να ασκηθούν στον ομαδικό τρόπο εργασίας μέσα στην τάξη.

II. Περιγραφή του Σχεδίου Εργασίας

1^η Φάση: Εισαγωγή- Προβληματισμός- Αφόρμηση (1 διδακτική ώρα)

Σκοπός της φάσης αυτής είναι να προκληθεί το ενδιαφέρον των μαθητών για τη διδακτική ενότητα, αλλά και να ανακαλέσουν τις ήδη υπάρχουσες γνώσεις σχετικά με τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο από τη Γ΄ Δημοτικού. Για τον σκοπό αυτόν, ο εκπαιδευτικός προβάλλει στην τάξη δύο βίντεο μικρής διάρκειας: το πρώτο περιλαμβάνει μια μικρή συνέντευξη- διάλογο ενός δημοσιογράφου με έναν ηθοποιό και το δεύτερο τον ίδιο δημοσιογράφο να παρουσιάζει τη συνέντευξη σε πλάγιο λόγο. Στη συνέχεια ακολουθεί συζήτηση στην τάξη σχετικά με τις διαφορές ανάμεσα στα δύο βίντεο. Μέσα από την ανακαλυπτική μέθοδο, οι μαθητές εξάγουν τις βασικές διαφορές μεταξύ ευθύ και πλάγιου λόγου. Κάποιες ενδεικτικές ερωτήσεις που μπορεί

να κάνει ο εκπαιδευτικός για να βοηθήσει τους μαθητές να οικοδομήσουν τη γνώση είναι οι εξής:

- Τι χαρακτηριστικά παρατηρείτε στο πρώτο και τι χαρακτηριστικά στο δεύτερο βίντεο;
- Ποιες ομοιότητες βρίσκετε;
- Ποιες διαφορές βρίσκετε;
- Γιατί υπάρχουν αυτές οι διαφορές;

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης, ο χαρισματικός ή οι χαρισματικοί μαθητές της τάξης ομαδοποιούν και καταγράφουν τις απαντήσεις των συμμαθητών στον πίνακα της τάξης, έτσι ώστε να είναι ορατές από όλους τους μαθητές. Στόχος είναι οι χαρισματικοί μαθητές αναλαμβάνουν αρμοδιότητες και αποκτούν ενδιαφέρον για το μάθημα.

Μετά την ολοκλήρωση της παραπάνω δραστηριότητας, οι μαθητές διαβάζουν το κόμικ «Ορνιθες» του σχολικού βιβλίου (σελ. 66-67) και συζητούν στην τάξη τις ερωτήσεις κατανόησης της άσκησης 1 (σελ. 67). Στη συνέχεια, οι μαθητές καλούνται να κάνουν την άσκηση 2 (σελ. 68) του σχολικού βιβλίου, δηλαδή να συμπληρώσουν τα τελευταία συννεφάκια του κόμικ γράφοντας σε ευθύ λόγο.

Με τις δραστηριότητες της πρώτης φάσης, οι μαθητές εισάγονται ευχάριστα με τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού στο αντικείμενο της διδακτικής ενότητας. Έτσι, προσελκύεται η προσοχή όλων των μαθητών της τάξης και προκαλείται το ενδιαφέρον τους για την πορεία του σχεδίου εργασίας.

2^η Φάση: Επεξεργασία (2 διδακτικές ώρες)

Στην παρούσα φάση, γίνεται η επεξεργασία της διδακτικής ενότητας, που έχει ως αντικείμενο το φαινόμενο του ευθύ και του πλάγιου λόγου. Στόχος είναι οι μαθητές να γνωρίσουν το εν λόγω φαινόμενο, δηλαδή να αναγνωρίζουν και να εντοπίζουν τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο, να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του κάθε είδους και να μετατρέπουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και το αντίστροφο.

Οι μαθητές στην άσκηση 3 του σχολικού βιβλίου (σελ. 68) καλούνται να βρουν τις ομοιότητες και τις διαφορές των διηγήσεων (σε ευθύ και σε πλάγιο λόγο) της ηρώιδας της άσκησης σχετικά με ένα περιστατικό στο θέατρο. Έπειτα, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν και να υπογραμμίσουν με διαφορετικό χρώμα τα λόγια του κάθε πρωταγωνιστή της ιστορίας και στις δύο αφηγήσεις.

Μετά από συζήτηση στην τάξη, ζητείται από τους μαθητές να συντάξουν τον ορισμό του ευθύ και του πλάγιου λόγου και να αναφέρουν τα χαρακτηριστικά τους. Ο χαρισματικός ή οι χαρισματικοί μαθητές μπορούν να αναλάβουν να δημιουργήσουν ένα χαρτόνι-κολλλάζ του ευθύ και του πλάγιου λόγου, που να περιλαμβάνει τον ορισμό και τα χαρακτηριστικά τους, και να το κολλήσουν στον τοίχο της τάξης.

Έπειτα, ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε 3 ομάδες, ανάλογα με τις ικανότητες μάθησής τους (χαμηλές, μέτριες, υψηλές) και ζητά από τις ομάδες να υλοποιήσουν την άσκηση 4 του σχολικού βιβλίου (σελ. 69), την οποία έχει διαμορφώσει σε φύλλα εργασίας και έχει διαφοροποιήσει ανάλογα με τις ικανότητες της κάθε ομάδας ως εξής:

- Στους μαθητές με υψηλές ικανότητες μάθησης δίνει ένα φύλλο εργασίας με τον διάλογο της άσκησης του βιβλίου και τους ζητά να τον μεταφέρουν σε πλάγιο λόγο, χωρίς να παρέχεται καμία βοήθεια.
- Στους μαθητές με μέτριες ικανότητες μάθησης, δίνει ένα φύλλο εργασίας με τον διάλογο της άσκησης και με τη βοήθεια του βιβλίου, όπου δίνεται η αρχή του πλάγιου λόγου «Η Μαρία ρώτησε την...». Επίσης, δίνονται στους μαθητές οι κανόνες μετατροπής του ευθύ λόγου σε πλάγιο.
- Στους μαθητές με χαμηλές ικανότητες μάθησης, δίνει ένα φύλλο εργασίας με τον διάλογο του βιβλίου, τους κανόνες μετατροπής του ευθύ λόγου σε πλάγιο και το κείμενο του πλάγιου λόγου με κενά. Οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν σωστά τους ρηματικούς τύπους που λείπουν, κάνοντας τις αλλαγές που χρειάζονται στο πρόσωπο, τον χρόνο και την έγκλιση.

Με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή με τις ίδιες ομάδες μαθητών, πραγματοποιείται στη συνέχεια και η άσκηση 3 του τετραδίου εργασιών (σελ. 12). Ο εκπαιδευτικός έχει διαμορφώσει την άσκηση σε φύλλα εργασίας διαφοροποιώντας την ανάλογα με τις ικανότητες της κάθε ομάδας με τον ακόλουθο τρόπο:

- Στους μαθητές με υψηλές ικανότητες μάθησης δίνει ένα φύλλο εργασίας με την άσκηση του τετραδίου εργασιών ως έχει και τους ζητά να μεταφέρουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και αντίστροφα, χωρίς να παρέχεται καμία βοήθεια.
- Στους μαθητές με μέτριες ικανότητες μάθησης, δίνει ένα φύλλο εργασίας με την άσκηση του τετραδίου εργασιών και τους ζητά να μεταφέρουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και αντίστροφα, παρέχοντάς τους τις αλλαγές που συμβαίνουν σε κάθε μετατροπή.
- Στους μαθητές με χαμηλές ικανότητες μάθησης, δίνει ένα φύλλο εργασίας με την άσκηση του τετραδίου εργασιών και τους ζητά να μεταφέρουν τον ευθύ λόγο σε πλάγιο και αντίστροφα, παρέχοντάς τους τις αλλαγές που συμβαίνουν σε κάθε μετατροπή, καθώς και την αρχή του κάθε κειμένου που πρέπει να γράψουν.

3^η Φάση: Εξάσκηση- Εξαγωγή Συμπερασμάτων- Αξιολόγηση (2 διδακτικές ώρες)

Σκοπός της παρούσας φάσης είναι οι μαθητές να εξασκηθούν και να εμπειρώσουν τον ευθύ και τον πλάγιο λόγο. Επίσης, στη φάση αυτή συμπεριλαμβάνεται και η σύννοψη των βασικών σημείων του μαθήματος από την ολομέλεια της τάξης, καθώς και η τελική αξιολόγηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πρέπει να σημειωθεί πως ο εκπαιδευτικός αξιολογεί τη διδασκαλία σε κάθε στάδιό της.

Στη φάση αυτή, ο εκπαιδευτικός αξιοποιεί την τεχνική της δραματοποίησης για να εντάξει ευχάριστα τους μαθητές στη φάση της εξάσκησης του φαινομένου. Αρχικά, μοιράζει σε όλους τους μαθητές ένα απομαγνητοφωνημένο απόσπασμα ενός ρεπορτάζ σχετικά με κάποιο περιστατικό. Ο διάλογος συμβαίνει μεταξύ ενός δημοσιογράφου και ενός περαστικού/ μάρτυρα. Αφού οι μαθητές διαβάσουν το κείμενο, ζητείται από τους χαρισματικούς μαθητές και κάποιους συμμαθητές τους να σκηνοθετήσουν και να δραματοποιήσουν τον διάλογο μέσα στην τάξη. Ύστερα, οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες με τον ίδιο τρόπο όπως και προηγουμένως, καλούνται να μετατρέψουν τον διάλογο του ρεπορτάζ σε πλάγιο λόγο και να τον καταγράψουν. Ο εκπαιδευτικός έχει διαμορφώσει φύλλα εργασίας κατάλληλα για την κάθε ομάδα ως εξής:

- Στους μαθητές με υψηλές ικανότητες μάθησης δίνει ένα κενό φύλλο εργασίας για να μετατρέψουν τον ευθύ λόγο του ρεπορτάζ σε πλάγιο χωρίς να παρέχεται καμία βοήθεια.

- Στους μαθητές με μέτριες ικανότητες μάθησης, δίνει ένα φύλλο εργασίας όπου δίνεται η αρχή του πλάγιου λόγου. Σε περίπτωση που χρειαστούν βοήθεια, οι μαθητές μπορούν να συμβουλευθούν το χαρτόνι που φτιάχτηκε στη φάση της Επεξεργασίας από τους χαρισματικούς.
- Στους μαθητές με χαμηλές ικανότητες μάθησης, δίνει ένα φύλλο εργασίας όπου δίνεται η αρχή του πλάγιου λόγου και βοήθεια σε κάποια δύσκολα σημεία μετατροπής. Και αυτή η ομάδα έχει τη δυνατότητα να ανατρέξει στο χαρτόνι της τάξης.

Στο τέλος της δραστηριότητας αυτής, ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα αναλαμβάνει να παίξει τον ρόλο του δημοσιογράφου και να διαβάσει το κείμενο του πλάγιου λόγου, έτσι όπως το διαμόρφωσε μαζί με την ομάδα του. Για την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των μαθητών, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ψεύτικα μικρόφωνα και σκηνικά τηλεόρασης ή αξεσουάρ δημοσιογράφου (π.χ. γυαλιά, γραβάτα κ.ά.).

Εναλλακτικές δραστηριότητες:

Δραστηριότητα 1: Οι μαθητές, χωρισμένοι σε ομάδες ανάλογα με τις ικανότητες μάθησης, σχεδιάζουν σε χαρτόνι ένα δικό τους κόμικ με θέμα που να εφάπτεται στα ενδιαφέροντα και στις προτιμήσεις τους. Η ομάδα των χαρισματικών μαθητών αναλαμβάνει να φτιάξει το κόμικ εξ ολοκλήρου μόνη της, φτιάχνοντας και τους διαλόγους αλλά και τις εικόνες. Οι άλλες δύο ομάδες, των μαθητών με μέτριες και των μαθητών με χαμηλές ικανότητες μάθησης, συνεργάζονται για τη δημιουργία του κόμικ. Στην εν λόγω ομάδα, μπορεί να δοθεί σαν βοήθεια η αρχή του διαλόγου των κόμικ ή κάποιες εικόνες. Η δραστηριότητα αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί και στο πλαίσιο της ευέλικτης ζώνης.

Δραστηριότητα 2: Οι μαθητές, στο πλαίσιο εκπαιδευτικής εκδρομής, μπορούν να παρακολουθήσουν μια θεατρική παράσταση, κατάλληλη για την ηλικία τους και επιλεγμένη από τον εκπαιδευτικό. Στην τάξη, συζητάνε τα χαρακτηριστικά της θεατρικής παράστασης, τα διαλογικά και αφηγηματικά σημεία της παράστασης που παρακολούθησαν, εντοπίζοντας πού βρίσκεται ο ευθύς και πού ο πλάγιος λόγος.

Μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων της εξάσκησης, ο εκπαιδευτικός με τη βοήθεια των μαθητών συνοψίζει τα βασικά σημεία της διδασκαλίας, αναφέροντας τον ορισμό και τα χαρακτηριστικά του ευθύ και του πλάγιου λόγου. Στη συνέχεια, ο ίδιος ο εκπαιδευτικός κάνει την τελική αξιολόγηση της διδασκαλίας, λαμβάνοντας υπόψη και τις αξιολογήσεις του σε κάθε επιμέρους στάδιο, με βάση τη συμμετοχή των μαθητών, την κατανόηση του διδακτικού αντικειμένου και την επιτυχή ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων από τους μαθητές, καθώς και με βάση τον βαθμό στον οποίον επιτεύχθηκαν οι διδακτικοί στόχοι που τέθηκαν εξ αρχής.

Συζήτηση

Συνοψίζοντας, το παρόν σχέδιο εργασίας ακολουθεί τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, με σκοπό να εντάξει τους χαρισματικούς μαθητές της τάξης στη μαθησιακή διαδικασία, να εξάγει το ενδιαφέρον τους για μάθηση, να τους δώσει κίνητρα και ευκαιρίες για ανάληψη πρωτοβουλιών. Για τον σχεδιασμό της διδασκαλίας, αξιοποιείται η προσέγγιση της διαθεματικότητας, εντάσσοντας στο μάθημα της Γλώσσας δραστηριότητες δραματοποίησης, ζωγραφικής και σχολικές

επισκέψεις, με σκοπό οι μαθητές να γενικεύσουν τη γνώση και να τη μεταφέρουν και σε άλλους τομείς της καθημερινής ζωής. Επίσης, το σχέδιο εργασίας βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, χωρίζοντας τους μαθητές σε ομάδες με βάση τις ικανότητες μάθησής τους. Με την κατάλληλη προετοιμασία εκ μέρους του εκπαιδευτικού, αλλά και με υπομονή και συνεχή εφαρμογή της τεχνικής της διαφοροποιημένης διδασκαλίας στη σχολική τάξη, μπορούν να επιτευχθούν αξιόλογα μαθησιακά αποτελέσματα σε όλους τους μαθητές (Βαλιαντή, 2015).

Βιβλιογραφία

- Αντωνίου, Α. Σ. (2009). *Χαρισματικά και ταλαντούχα παιδιά*. Τεύχος Β'. Πασχαλίδης, Αθήνα.
- Βαλιαντή, Σ. (2015). Η διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε τάξεις μικτής ικανότητας μέσα από τις εμπειρίες εκπαιδευτικών και μαθητών: μια ποιοτική διερεύνηση της αποτελεσματικότητας και των προϋποθέσεων εφαρμογής της. *Επιστήμες Αγωγής*, τευχ. 1, σελ. 7-35.
- Corley, M. (2005). Differentiated Instruction: Adjusting to the Needs of All Learners, *National Center for the Study of Learning and Literacy*. Focus on Basics V. 7, Issue C, pp 13-16.
- Delisle, J. & Lewis, B. (2003). *The Survival Guide for Teachers of Gifted Kids: How to Plan, Manage and Evaluate Programs for Gifted Youth K-12*. Minneapolis: Free Spirit Publishing.
- Hall, T. (2002). *Differentiated instruction*, Wakefield, MA: National Center on Accessing the General Curriculum.
- Καρακίτσιος, Α., Ευκαρπίδης, Π., & Αναγνωστοπούλου, Ε. (2011). *Προσαρμογές αναλυτικών προγραμμάτων για το μάθημα της γλώσσας στο Δημοτικό: Σχέδια διδασκαλίας και υποστηρικτικό υλικό για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες* (τεύχος Α'). Ανακτήθηκε στις 25/2/2018 από: http://www.pi-schools.gr/special_education_new/index_gr.htm
- Καράμηνas Ι. & Καράμηνas, Α. (χ.χ.). *Σχεδιασμός Διαφοροποιημένης Διδασκαλίας στο Μάθημα της «Γλώσσας» για τη Β' Τάξη Διαπολιτισμικού Σχολείου*. Ανακτήθηκε στις 25/2/2018 από: <http://www.diapolis.auth.gr>
- Manning, S. (2006). *Recognizing Gifted Students: A practical guide for Teachers*. Kappa Delta Pi Record, 64-66.
- Marland, S. P. Jr (1972). *Education of the gifted and talented*. Volume I. Report to the Congress of the United States by the U.S. Commissioner of Education DCW: U.S. Government Printing Office.
- Ματσαγγούρας, Η. (2008). *Εκπαιδεύοντας παιδιά Υψηλών Ικανοτήτων Μάθησης. Διαφοροποιημένη συνεκπαίδευση*. Αθήνα Gutenberg. N. 3699/2008 (ΦΕΚ. Α' 199/2-10-2008). *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ)*.
- Παντελιάδου, Σ. (2008). *Διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες*. Βόλος.
- Σούλης, Σ. Γ. (2006). *Παιδιά και έφηβοι με υψηλή νοητική λειτουργικότητα και η εκπαίδευσή τους*. Τυπωθήτω, Αθήνα.
- Tomlinson, A. C. (2001). *How to Differentiate Instruction in Mixed- ability Classrooms*. Association for Supervision and Curriculum Development. Alexandria, Virginia, USA.
- Tomlinson, A. C. (2004). *Differentiation for Gifted and Talented students*. Corwin Press, California.
- Τριλιανός, Θ. Α. (2013). *Μεθοδολογία της διδασκαλίας*. Διάδραση, Αθήνα.
- Τσιάμης, Α. (2005). *Τα χαρισματικά παιδιά ζουν ανάμεσά μας. Ανακαλύπτοντας τα ίδια και τις ανάγκες τους*. Γρηγόρης, Αθήνα.
- ΥΠΕΠΘ (2004). Επιστ. Υπεύθ. Έργου 2003ΣΕ04530072: Λαμπροπούλου, Β., *Οδηγός για Μαθητές με Ιδιαίτερες Νοητικές Ικανότητες και Ταλέντα*. Αθήνα.

- ΥΠΕΠΘ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2013). Γλώσσα Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*. Βιβλίο Δασκάλου, τ. 2. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας, Υπολογιστών και Εκδόσεων "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ".
- ΥΠΕΠΘ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2013). Γλώσσα Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*. Βιβλίο Μαθητή, τ. 2. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας, Υπολογιστών και Εκδόσεων "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ".
- ΥΠΕΠΘ. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2013). Γλώσσα Δ' Δημοτικού: *Πετώντας με τις λέξεις*. Τετράδιο Εργασιών, τ. 2. Αθήνα: Ινστιτούτο Τεχνολογίας, Υπολογιστών και Εκδόσεων "ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ".